

ספר

שאלות ותשובות

מהר"ם לובלין

נחמדים ויקרים, מאירים כספירים, האיר ברקאי עד שבחברון היא קרית ספר שחיבר רבינו הגדול רבן של בני הגולה נ"י

פ"ה כמותר מאיר נ"ע שהיה אב"ד ורי"מ ונהג נשיאתו בק"ק קראקא וק"ק לובלין ומשם יצא אורו לעולם המאור הגדול אשר רבים הלכו לאורו

מוזקק ויזקקין דנורא יצא מפיו פה קדוש יאמר דבר זה וכששמעו קולו יוצא מפורש ושום שכל להבין ולהורות וקולו הולך על ארבע שזרים, כולם אהובים וברורים, ואליו נתאספו העדרים מעודי צאן קדשים וכר קמו ממתיבתא ונפצי גלימיהו הוי מכסי אבקיהו לשמשא אבק לשון מדברת גדולות הראה לנו באספקריי שכמו הו"ך והבהיר ורובא דעלמא רובם ככולם היו מריצים אליו אנרותיהם בשאכות והשיב לשואליו דבר דבור על אופניו ונקרא שם הספר מנהיג עיני חכמים בהלכה. כמבואר בהקדמת בנו הנאון מה"ר גדלי' אשר עשה על ככה:

ויען שמעט המה הנמצאים בין העברים, וכמטמונים יחפשו אותם מן התורים, דפסנו אותו שנית בעיון ובהנחות ישרים, ומועט דפסנו כדי לכוון מלאכתנו במע"ט ונעשה תם משלימים ומאורים. ע"י ה"ה מו"ה בנימין וייכמעל נ"י מוא"שא, וה"ה מו"ה זאב רוב העללער נ"י מועקליקוב, בן הרב החר"ף הסנת מו"ה אהרן נתן נטע העללער זצ"ל אבד"ק פראמפאל וקרעשוב יע"א.

ווארשא

בדפוס הרבני מה"י יוסף אונמעהענדלער נ"י, במה"ר יעקב זאב ז"ל.

לפ"ק

תרמ"א

כסנ"ח

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il

הגם הלוט ראינו אשר אך למותר יהשב להדפיס כעת הסכמות שבחיים ותהלת על ספר הגאון הנורא רשכ"ה רבינו **מדרש לובלין זצוק"ל**, כי כבר אתמול נברא רבא ויקרא הדין, וכבר יצאו מנישין שלו בכל דתו אתחיה, וכל תוספי התורה והפשוטו כמסמנים, וירוממרו בקהל עם ובמבטח קמי' היללוהו, ואולם בעבור אשר ראינו בהפסד הנורא בק"ק מיץ' הוא הספר אשר אנחנו מדפיסים כעת בשל, ובו כל מענייני מלל ימללו בקל גדול ולא יספיק את כל חוקי פרשת גדולת רבינו המחבר הלו' והיבדורו הקדושים והנוראים, ובראשם הגאון רבינו בעל **שאנת ארי'** אשר שמענו ונרעיה אשר התאמץ בכל עוז שיהיה החיבור הקר הוה בעיר משכן כבודו ק"ק מיץ' יע"א, ע"כ הצגנו פה אך הסכמתו לבדה כאשר היא שם:

הסכמת אדמו"ר הגאון הגדול המפורסם פאר הדור אבדו ורמ

קהלתנו ק"ק מיץ' יע"א. ומכבודו האיר בחיבורו **שנת שאנת ארי'**.

האי' דמתרין שמעתת' חיותי איש מאי'ד במלאכתו מלאכת שמים להאיר על הארץ ולדדים. נלי' לדריעה תפל נהורא בני מדרשא כשמש בצדדים. מקור הכהנו נורע בשערים. ארשת שפתיו ברור מילולו מורים. מסוף עולמא ועד סופו שמעתת' היפין ושפין. דבריו הולכה מפין. כמורה שמש עד מבואו על פני יצאו ועל פני יבואו. ממנו ויוו המורים. לשונות מימיו בצמא אליו כל העדרים. הן ירין עמו כאחד שופטי ישראל ותצלה עליו רוח ה' ה"ה סופת הדור שם האחד המיוחד סאור הגולה אוצר החכמה ובינה יתירה. נ"י ע"ה ס"ה כמדרש' **מאיר'** נ"ע זצ"ה. אשר נמשע שם אהלו אהלי אפרנו בכל ש"ס ופוסקים ואיתן משובע באיזה מקום של שבח'ים בק"ק קראקא ובק"ק לובלין הלהות הקים ומשפטים לבני ישראל וכוונתו רצויה לאישו' על נפשונם. וסובב דבת הקודש השו"ת הגדפס ראשונה בק"ק וויניציא רבים רצו לקנותם. וידי הכל משפטים עדי בלאותם. ונשאר מעט כשיעור קומץ מנהה קטנה. רק אחד בעיר ושנים במנהה. ובדבריו ר' מאיר היישינן למעוטי אם לא למלאכת הדפוס יקריבה. לזאת התאמץ ה"ה הקצין התורני כד"ר **משנה מאי** מדפיס דפה לכות הרבים ולהעלות שנת מדברי סופרים על מוכח הדפוס לשבתה. בכל מיני הידור ויופי לעין כל רואנה. אכנס דאנה בלב איש וישתנה. פן כאלה תקראנה. אם יפע כרס ויכננה. ואיש אחר יתכננה. הוא פסידא ולא תהנא. וצריך לעשות חיוב ונדר. שלא ישגיגו ונבולו כי זו מור"ח וזו שכרה לנדר נדר. ולאסור איסור על כל מי בשם ישראל יכונה שלא להדיס את ידו לחזור ולקבוע בדפוס ספרא ויקרא דין שאלות ותשובות מדר"ם לובלין. בין גורע או טוסף הן על ידו או על ידי אחרים הן סבני עמינו או ע"י ורם יהיה מי שיהיה במשך עשר שנים רצופים מיום גמר הדפוס ספר גדול' בלי רשות והרמא מבעל הדפוסים. וכל המקיים דברי אלו תהול' על ראשו ברכת כתנים. וישקרהו אליו ראשונים ואחרונים. כ"ד המדר' לכבוד התורה ולמריה היום יום ויו' כ"ז שבט תקכ"ש לסדר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם:

הק' אריה לרב תונה פה ק"ק ואנפי יע"א.

הקדמת בן הגאון המחבר

הנר הראשון ביאור על התורה שבעל פה בתום ובגמ'. דבר דבור על אופניו כמעט בכל ששה סודיה. כהגות ללמוד בוכניו בתורה, ומעול העבודה האמורה. כמו שנאמר שעליו היה כלנה. ומדינות ומדינות והנהגות המדינת. קרה מקרה. שהשמים עברו זה קצת מקומות אם יגורו ה' היו בגויה. אמלא הדרבה והסמרה:

הנר השני חסוף ידו שנת בשאלות ותשובות. מכל אשר לפניהם תשובות. משיב נפש ולבות. נשכרות נאנתה ומדינות. ויוציאם לאור בעזר נתליו ולהכות. מדבש ומנופת צופים עיבות:

הנר השלישי להאיר על הארץ מאורי' הגדול' על ארבע מורים. מינו ועוקר הים. דברים יקיים וברורים. כוודת הרקיע מהורים:

הנר הרביעי המאורי' הקצין באורים' כבדו את ה' על שעיו דורא. אשר מכנו ותמלא כל הבית אורה. מדיני אוסור והיתר כפי דת התורה:

הנר החמישי נ"ד סגויה על ספר פנות גדול. מיוזש נבדל. עין לא ראתה עד כי לספור חלל:

צאנה וראנה בגות ציון' המצוינים במצות ובתורה, ולכו חזו וראו מפעלות ה' אל גדול נוראו. אשר שם שמות בארץ שמות אל תקרא אלא שמות. כי כל הקרא בשמו לכבודו ברא. מי האיר כמורה צדק לגדלו יקרא איש על הקדה את ערך אליואוי שבחבורה. ה"ה אבי מורי ורבי עשרת ראשי צבי תמארה. כשמו כן תהלתו ותשבתו ויקרא. בוניצא קדישא דנהרא ארץ מכבודו האירה. ויהי בשבתו על כסאו הנארה. כסאו כשמש היה גנרו כצאת השמש בגבורה. לא היה בן שלשים בקהל קדישא עיר ואם בישראל המעטירה. קרא"א הבריה, הלך וגרל קלע אל שערה. מסתרתא ומעיקתא ותעלוסה הוציא לאורה. הכנית גם הקדה. מי כמורה מורה. איש פתורה. שלולית הוה שהכל מריצין לו מעות ואבן יקרה. כן כל אירוי התורה. נועזו ויריו ומריצין לו אגרותיהם. מכל מקומות מושבותיהם. לשאלו תלמודי מפי הגבורה. ולכלם בשמות קרא. להקים שם בעליהם. איש על רגלו חנה באותותיהם. היתה לאותות ולמועדי'ם. משיבוע לרחם המרים. לחם אכרים כבירים. תל תלפיות שהכל אליו פונים ומרים. מאיר לארץ ולאדיריים. פוקה עורים. מתיר אסורים'ם. עמד להם העמים אליו גוים דרשו והתאמפו ערדים ערדים. ומכל עברים. שבים ועוברים. מילדי העברים. בחורים נבדורים. והקעמר תלמידים הרבה גדולים וסופרים. הן המה חכמים מרוכמים אלומים איריים. ראשי שלמי הגבורים. משיבו ארץ. העומדים בפנין. גורדי גורים. הקדושים הנקובים בשמותם עלו ארץ אשר שמש נרע בשערים. הים ומשקים הים. הרמים והגשאים אשר קיים. נוהלים כן לבנון גוים עמוקים. מנהל עדיני משקים. האדם הגדול בענקים. נשמע למרחקים. המאור הגדול באור תורתו. על כנפי הארץ שמתנו כמורה שמש ועד מבואו מכולל שם תפארתו. ודמה לו תהלתו. המאור הגדול א"א ר"ם ו"ג נ"י הגאון סרגא ורובנא רבי מאיר זצ"ל המאיר לארץ ולדדים בא כמסמט על כל גולם חסתיים. אך בעונתנו יצא יצא מן העולם בימים מעטים וצעורים. ונה כד היה נ"ח ובא השמש בצדדים. אוי מכולל שם תפארתו. כי יצאנו מן העולם עשה רושם פנה ויוו פנה הדרו פנה תודו. המאיר לעולם כלו ככבודו. מי ישיח נפלאותיו ומו יבין סודו. וברוך ה' אשר לא עוב אמרו וחסדו. שמתין ורופא בידו. הציץ ופרתו. האיר ורחק להאיר על הארץ אל ערב פניו אור גדול לישורים. הצב עמודיו שבעה שבעה' נר"ח מאי"ים כוודת הרקיע מהורים. אל מול פני המנורה שבעה ככבו לבת אשר בשמים ספורים. מערבה כול מערבה נערבות בשמים. אם בתורת ה' הצפצם להנות לילות וימים. אוי הם קיימים. להמטיר על הארץ כשפל ובריים הרמים והנבחרים. כי זה לעומת זה עשה אלהים. ו"ה מעשה' המגויה:

הקדמת בן הגאון המחבר

ראו אור פניו. ע"ד שאמר חו"ל א"י האי דתדנא כחברי רחוקיה לר' נאיר מאוריה דאלו חיותיה מקמיה תהו מתדנא מפי רכתיב והיו עיניך רואות את מוריך זה שאמר שמאיר עיני ר"ל לאותן החכמים שראו בעיניהם בפניו מאיר להם בהלכה והוה מתדנא מפי ומה שאמר מנהיג עיני חכמים רוצה לומר ענין אורי שלמדו היתה מצלחת והעמיד תלמידים מורי הוראות מנהיגים בתורה לאחרים כיוצא בו. ואפשר לומר כוונה אחרת על האי דתדנא וכו' ר"ל דקא מקמיה ממש אך הכוונה כדאמרי אינשי אינו דומה שמיעה לראיה אינו דומה מי ששמע ע"י אחים ו"ש מאחוריה ר"ל מי שלא היה אצלו בפניו אינו דומה למי שהיה בפניו ושומע מפיו כי אולי לא כיון אחרו המגיד אות באות כאשר שמע סתריב ואפשר שכינו לכול מה שכתבנו כמו שכתב הריב המורה בפתיחתו שכבר יהיה המשך האחד בעצמו בתוך החכמים והמה בכתובים ספר קבלה שהיבד אביו וקנו הגאון מחד"י אשר ו"ל בזמן שתפס ישיבה בק"ק קרא"א ושם קבורתו עדי היום הוה יגוה על משכבו בשלום. ואם יגוה ה' בחיים אוציא אותו מכה אל הפועל בעור אלוה יתברך וה' יוכנו להגדיל תורה לי ולזרעי עד עולם והתוש המשולש לא ינתק כאמבר הגבאי לא ימוש ספקי וספי ורעך וספי ורעך עד עולם אכ"י :

משמע דרבי מאיר נקרא רבי נחמיה ואמרי ליה ר"א וכו' ולא רבי נהוראי. וקשה טובא תדא שגראים הרברים סותרים זה את זה מתהלה אמר כ"א ר' מאיר שמו אלא רבי נהוראי משמע ר' נהוראי הוא שמו ואח"כ אמר ולא ר' נהוראי שמו. ועוד קשה ל"ל לקרות בשם ר' מאיר ור' נהוראי על שם מאיר ומנהיג הלא בהדי מי הוכל אחד הוא אלא נ"ל לפי כוונתינו שהכוונה באמת שעיקר שם העצם של ר' מאיר היה ר' נחמיה ואמרי ליה וכו' ושני השמות רבי מאיר ורבי נהוראי היו שמות התוארים. לתאר אותו בשני מיני הלול ושבה על שם שהיה מפרש ומתדש בכל יום תמיד דברי הגמרא פירוש ותוספות. נקרא רבי מאיר על שם שמאיר עיניהם וכו' להם הפשט בהלכה ממש. ועל שם שהכל סריצין אלוו שאלותיהם להורות להם הדרך וילכו בה לפסוק הלכה פסוקה כל חכם לב בעיור אמר מנהיג עיני חכמים ר"ל שהוה מורה ומשיב לחכמים דרבנים הלכה פסוקה שיוסקו בעיורם ו"ש מנהיג שהוא פועל יוצא ר"ל שכאורו ראו החכמים אור הפסק הלכה לאנשי עיורם ופוסקים כדבריו וע"כ אמר מתהלה לא רבי מאיר שמו רוצה לומר לא עיקר ההילול על שמאיר התלמידים בהלכה וכו' אלא עיקר ההילול שמורה הלכה פסוקה וברורה להרבנים חברים מקשיבים לקולו אלא שנקרא נ"כ מאיר עיני חכמים כי הוא מאיר עיני שניהם בגמ' ובתשובות. ואפשר לומר בדרך אחר וכולן אית ביה ור"ל מי שראה אור פניו הבין שמועתו שרם וישמע והיה מתדיר יותר משאר התלמידים שלא

נאם המדבר. בנו הגדול של הגאון המחבר. מעין המתגבר. מה ק"ק דובסלא. היום יום ר' למדד במדבר שעה למ"ק :

הקדמה ואת חבר האקוף התורני כותרי יצחק יצ"ו בן השני של הגאון המחבר ז"ל :

הטו אוננים ושמעו. תנו לבבכם ודעו. שאו עיניכם וראו :

- כ"ו העיר :
- א"ש מדור :
- יורה ונחזיר :
- קאמות בהיר :
- זך וזהיר :
- לב צהיר :

- יפין להבות :
- ציהר נתיבות :
- קצות ורעבות :
- קצות ורעבות :
- רעית מוכבות :
- שאלות ותשובות :

בהלכות זכות גרות הכעורות. תלתלים שזירות. כל יקי ראתה עינו במעמקי אורות. והדליק אבוקות מאירות. ושם דרכים ישרות עירכות פוסקים וגמרות. הין ערכו דברי גבורות. אור יקרות חזנות וקופאות. האיר בדיני מקואות. תמים דעות נפלאות. וחד לך האות. עסק שאלה על כל קץ אור. הנה עיניכם רואות. ושבה והודאות. לה צבאות. לאשר גמלני לראות. מעשה אצבעות פלאי פלאות. וכה יראני מנפלאות. וילא הארץ דעות. כמאמר הגבאי ומלאה הארץ דעה את ה' ונ' :

קול קרא במדבר וכעברות. פנו דרך ישרו נתיבות. והנה בארוכב סוס באש ולהבות. לאנחא קרבות אשר שם שמות בארץ ובנה לו תרבות. הנמצא כזה איש אשר בו רוח אלהין קדישין. הודש חדש הדישין. במלעין ופרשין. בהלכות גושין וקדושין. וענייני נהלות ויורשין. וחסר תלמות ומענות. בענייני הליצות ויכמות תענות. משפטים דיניי ממונות. איסור והיתר ותקנות. בא אל נככי ימים ומעיינות. משם הפר אוכל ומסמנות. ספק יגות וערך שלהנות. משיב מענות כנות. בראות ברורות ונאמנות. קשר מעדות. הדרשות וישנות. שפתותי נטפות שושנות. סוד עוברות.

